Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Utkommer hvarje Söndag. ILLUSTRERADT Pris för 3 Månader 1 Rdr. Bco

Enkla. No. 8 sk. Bco

SÖNDAGS MAGASIN.

No. 10 Götheborg, Söndag d. 5 Mars. 1848. 1 Qvar.

Swenska Poësien från Gustavianska tiden intill wåra dagar *).

Men Atterbom har utom denna förtjenst om den swenska poësiens pånyttfödelse en annan lika stor nämligen den som skald. Såsom sådan böra wi egna honom all wår uppmärksamhet. Han är utan twifwel en af Sweriges djupaste poëtiska naturer och står i det rent lyriska af alla swenskar fullt färdig wid sidan af Stagnelius. Han har djupsinniga ideer af naturmythernas innehåll, en yppig fantasi, en etherisn känsla och en ytterst musikalisk form, han har folkwisans hela behagliga enkelhet, oförwißneliga friskhet och oskuld. — Man har förebrått Atterboms sångmö, att den har för litet kropp, men för mycket uteslutande själ, tanka och känsla, samt att den uppträder, klädd i en stimrande ej nog genomskinlig slöja o. s. w. Dessa anmärkningar, hwilkas giltighet ej kan gäfwas, äro förklarliga af hela Atterboms anlag och karakter. Han är likasom af naturen ämnad att bliswa en sydländsk skald i de lyckliga länder, der språket af sig sjelft sluter sig som ett luftigt gas kring tankan, ideen. Han föddes såsom af mißtag i den kalla norden, som helst älskar i sin poësi, det werkliga, det reela. Nog wet jag att A. har motståndare och sådane ganska skarpa. Han har till en del förtjent att hafwa dem. Man har ej utan skäl förebrått honom för ett abstrakt, mysteriskt och obestämdt tyskeri, för poëtiska extrawaganser, för ett wißt djupsinnigt dunkel, som ej af menniskobarn kan tydas, och synnerligen för hans djerfwa nyheter i ord- och uttrycksätt. Wi behöfwa bara citera uttryck sådana som astralisk "purpurförtjusning," "magisk andehwiskning," "blank jernförtjusning" o. s. w. Men han har tämligen slitit sig lös från sådan gallimathias och skrifwer nu såsom andra förnuftiga menniskobarn. — Hr Atterboms första dikt är Lycksaligheternas Ö. Om detta storartade allegoriska poëm hafwa fällts lika många omdömmen, som om deß författare sjelf. Wißt har denna komposition sina dissonanser, men man måste observera, att den går i så många tonarter, berör så många strängar, att de ej alla kunna finna återklang i hwarje bröst. Och äfwen om här finnes falska toner, äro de så ringa i förhållande till det hela, är deras ljud så swagt, att det blott förnimmes af ett finare öra, under den strömmande hwirfweln af så mycken musik, under massan af så många och så oändliga skönheter. Huru djup är ej denna

*) Forts. fr. föreg. N:r.

dikt? Här öppnas för oß portarne till denna lustgård, der hwarje nu är en ewig blomstringsstund, hwarje blomma, hwarje planta har en tunga och der alla tungor förena sig, att sira saligheten af en eristens, som aldrig bleknar och förswinner; men der wi, sedan jubelsångerna tystnat och natten breder sin mantel öfwer all denna förtrollning, tro oß förnumma de sakta suckar, naturen drar ur sitt bröst. Här möter oß lifwet i alla sina årstider, utom wintren, under alla sina skiftningar, inom det godas och sönas sfär, än som en oroligt klagande längtan, än såsom en nyster barndomsfröjd, än som ett mildt, med ögonblicket belätet stillsf. I detta stycke spelar en mägtig musik, än i förtrollande slägttoner, än i de innerligaste hymner och i de mest melodiska recitationer. Der är innehåll och form, höjd och djup, tanka och klang; till oß har genom detta arbete nedfallit ett elysium, hwars sälla innewånare räcka oß händer och hälsa oß med ett gladt wälkommen! Enstildta i detta arbete förekommande romanser och andra lyriska stycken äro det aldra sönaste, hwaraf wår litteratur har att berömma sig. — Utom detta arbete har H:r A. skrifwit en mängd poësier, hwilka här ej ens kunna nämnas, längt mindre framdragas till granskning. Jag will blott utpeka **kransen af hans poëtiska blommor, "Mina önskningar," Fogel blå, Fjäriln, Glädjen, Eolsharpan,** och ett tiotal af årgångar af poëtisk kalender. På sednare tider har H:r Atterbom upphört att skrifwa poësi. Han har i deß ställe med allwar kastat sig in på wår litteraturhistoria. Hans **Siare och Skalder,** hwaraf 4:de delen nyligen utgifwits, är ett mästerstycke af djup blick, skarp kritik och är en wärdig motsats till dessa dussin arbeten, hwaraf wår bokhandel så öfwerflödar.

Näst Atterbom måste wi bland Fosforisterna nämna **Lorenzo Hammarsköld,** såsom polemikus och kritikus. Hammarsköld war en Thor, som krossade — åtminstone wille krossa — den franska poësiens troll med sin kritiks hammare. När A. satt hemma i sina idylliskt ljuswa fantasier, war H. ute på ströftåg mot fiender och falska wänner och grasserade grufligt i deras läger. Det war han, som skref en liten kritik mot sjelfwaste Leopold, hwilket wäckte ett osantligt uppseende. En ung man, en obetydlig bibliothekarie skulle wåga anfalla weteranen, honom med snillets adelsbref på sickan, utbändigadt af den wittraste domstol i landet! Hade man någonsin sett maken till oförskämdhet?! Sjelfwaste Tegnér anföllS obarmhertigt af H., men det war en man, som kunde ge ett godt ord för ett annat. Det war i denna strid Tegnér skref: **"Skrif aldrig swenska Hammarspik och andra språk ej heller!"** Mannen war i öfrigt en god, ålskwärd själ, men led som kritikus af det swåra felet, att ej weta någon gräns hwarken för beröm eller tadel.

Till de mest inflytelserika af Fosforisterna måste wi räkna den namnkunnige **Professor Palmblad** i Upsala. Palmblad saknade wäl H:s haf af lärdom, men hans större lugn, sintlighet och habiletet har likwäl gjort, att han kunde mer werkade för fosforismen än denne. Han försökte sig först som poët, men detta tog ej skruf. Sin största förtjenst om litteraturen har han som nowellförfattare. Af hans arbeten i denna wäg will jag nämna **Almala, Årestutan, Holmen i sjön Dall** o. s. w. En roman i 2 delar, kallad **Familjen Falkenswärd** hör till hans sednaste alster. När H:r Palmblad öfwergaf nowellskrifweriet, kastade han sig in på den rent wetenskapliga banan. Han följde de 2:ne tyska litteratörna Schlegels exempel och slog sig in på Indiens historia, litteratur och geografi. Frukten af dessa studier hafwa blifwit ett par förträffliga specialbeskrifningar öfwer Orienten och Asien. Palmblad är i öfrigt, näst Almquist, wår produktiwaste författare. Han skrifwer på samma gång metriska öfwersättningar af grekiska skalderna, romancer, läroböcker i historia och geografi, arbeten i statistik, artiklar för tidningen **Tiden** och för tidskriften: "Läsning för bildning och nöjen." Det händer wäl, att något af allt detta haltar en smula såsom han sjelf; men detta betyder ingen ting, blott pennan går. Såsom en egenhet i P:s karaktär kan jag nämna, att han aldrig är så nöjd och glad, som då han som wärst fått påskrifwit af sina motståndare, och wi weta att de just ej stryka honom med harfsten.

Till de öfriga af samma skola räknas ock **Ingelman, Elgström** och **Sondén.** De två förstnämnda woro rika lyriska naturer. Elgström war ett motstycke till **Stagnelius.** Hans dikter andas ett stilla wemod, en känsla, som man skulle kunna kalla sjuklig, emedan dernti uttalar sig en psyke, som aldrig hemmastadd med jordlifwit hemligen suckar efter befrielse och lyfter sig på fantasiens regnbågsglänsande wingar, för att söka den bättre werld, der hon önskar förirra sig. — **Ingelgren** har skrifwit flera småstycken, som äro utmärkta för styrka i naturbeskrifningar. — **Sondén** war en beskedlig och ålskwärd man, han som mången annan, men war ej skapad till skald, han såsom mången annan, oaktadt han skänkt oß 2:ne häften dikter.

(Fortsättning.)

Resa till Geiser och Heckla.

Ju sällsyntare en resa till Island är, desto mer måste det höra till de owanligaste händelser, att en dam, för sitt nöjes och sina studiers skull, företager en sådan, som naturligtwis är och måste wara förbunden med mycket försakelser och faror. Nedanstående skildring är tagen ur den talangfulla frn Ida Pfeiffers arbete: "Reise nach dem Skandinawischen Norden und nach Island."

Wädret hade klarnat och jag anträdde den 24 Juni min resa från Reikjawik till Geiser och Heckla. Den första dagen, då wi redo till Thingwalla, erböd ingenting nytt.

En fjerdedels mil från Thingwalla skilja sig wägarne. Den som går till höger, för till Geiser. Wi hade länge sjön wid Thingwalla på sidan och funno wid slutet af dalen en fruktansvärd klippöppning, som wi måste passera

Den dertill stötande dalen liknade mycket Tingwalla; deremot såg den tredje förskräcklig ut. Den war till en del täckt med lawa, ofwanpå hwilken wärte denna hwitaktiga massa, som tar sig särdeles wäl ut, då swarta bergsmassor och figurer framskjuta deröfwer, men annars gifwer en högst enformig och sorglig anblick.

Wi kommo till två grottor, som öppnade sig för wåra fötter. Wid ingången till den ena stod en klippelare, såsom stöd för en oerhörd lawaplatå, hwilken bildade en fruktansvärd portal. Ty wärr hade jag ej förut hört talas om dessa grottor och derföre ej heller kunnat träffa några mått och steg för att besöka dem.

Under förloppet af dagen kommo wi genom dalar, sådana som jag förut aldrig sett på Island. Sköna ängar betäckte här och der mils långa sträckor. Naturligtwis woro dessa foderrikare dalar tämligen bebodda. Wi passerade flera hyttor och sågo hästar, kor och får i tämligt antal beta på ängarne.

Bergen, som begränsade dessa dalar på högra sidan, syntes mig ganska märkwärdiga. De woro bruna, swarta eller dunkelblå, men massorna, af hwilka de bestodo, höll jag, möjligen till följd af brist på mineralogiska studier, för kritlager. Några af dessa berg hade affatser af stora, enstildt stående lawablock, werkliga kolosser; det syntes mig underligt att de kunde uppbäras af de swaga lagren.

I en af dessa dalar låg en tämligen betydlig sjö, från hwilken ångdunster uppstego, talande om smärre heta källor.

Sedan wi tillryggalagt 5—6 mil kommo wi till en betydlig ström, som måste öfwerridas. Detta war det sista hindret, ty nu gick det lugnt och utan fara fram genom en skön dal till Geiser, hwilken dock för mitt spanande öga skymdes af en mellanliggande kulle. Slutligen war äfwen detta hinder för utsigten öfwerstånd och framför mig låg Geiser med sina omgifningar, med de mägtiga ångpelarne, med de talrika molnen och dimmorna. Ifrån kullen hade wi ännu en liten half mil till Geiser och de denssamma omgifwande heta källorna. Det kokade och puttrade runtt omkring denssamma; wägen förde rakt fram. Ättio steg från denssamma gjordes halt.

Och nu stod jag der, wid målet af min resa. Jag såg det; det låg så nära inwid mig och dock wågade jag ej träda närmare. Jag wisste ej huru nära man wågade sig intill källan. Då kom en bonde, som följt oß från en af de närbelägna hyttorna och som måste hafwa gifsat till min fruktan. Han tog mig wid handen och blef min Ciceron. Som det war söndag, hade han ty wärr allt för mycket anlitat bränwinsflaskan, så att han mera raglade än gick, och åt denne skulle jag anförtro mig. Wäl försäkrade den, som följt mig hitills, att jag kunde wåga anförtro mig åt honom och lofwade att sjelf gå med, för att på danska öfwersätta hans isländska rotwäldska. Dock följde jag honom ej utan fruktan.

Han förde mig nu till randen af Geisers bäcken, som ligger på en lätt upphöjning af 10 fot. Bäckenets eller källans öppning syntes mig wara 30 fot. Den war fylld till öfwersta randen. Wattnet war rent som krystall, kokte och brusade, men allt för litet hastigt lemnade wi stället; ty är bäckenet fylldt, så är det wådligt att nalkas detsamma, då det i hwart ögonblick kan uttömma sig genom ett utbrott. Wi gingo nu för att bese de öfriga källorna.

Min förare betecknade för mig de källor, som jag utan fara kunde nalkas, och warnade mig för de andra. Sedan wände wi tillbaka till närheten af Geiser, hwarest han gaf mig några förhållningsreglor för händelsen af ett utbrott, och lemnade mig, för att träffa några anstalter för mitt wistande härstädes. Jag will i korthet meddela mina läsare några af dessa reglor.

Wattenpelaren stiger alltid lodrät i luften och det öfwerströmmande wattnet har alltid sitt hufwudutlopp på en och samma sida. Från denna måste man aflägsna sig. På andra sidan strömmar wäl ock watten, men i så ringa mängd, att man lätt kan undwika det. På denna sida kan man följaktligen, äfwen under det starkaste utbrott, nalkas på 40 stegs afstånd. Utbrottet tillkännagifwes genom ett dofft ljud. När man hör detta, måste man begifwa sig till det betecknade stället, alldenstund utbrottet följer omedelbarligen derpå Wattnet stiger dock ej hwarje gång i höjden, och ofta ganska obetydligt, så att man, för att få se en rätt wacker explosion, ofta måste wänta flera dagar.

För resandes bequämlighet har den i sanning ädelmodige lärde fransmannen Geimard förjt, som för några år sedan genomreste hela Island. Han har efterlemnat två stora tält, det ena här, det andra i Tingwalla. Det förra är högst ändamålsenligt, då man, såsom sagdt är, måste wänta på ett utbrott ofta flera dagar. En bonde, denssamma, som för de resande till källorna, har i uppdrag att bewara det och måste mot en drickespenning uppslå detsamma.

Då jag kom mig i ordning med mitt tält, war det redan kl. 11 på natten. Då rekommenderade sig mitt sällskap, min ledsagare och bonden, och jag quarlemnades alldeles ensam.

(Fortsättning.)

Cagliostro i Frankrike.

Alchymistiska försök med Fursten af Rohan.

Wi wilja här meddela några drag ur denna bekanta charlatans och guldmakares lefnad. Han är för mycket bekant, för att wi här skulle ingå i någon detaljerad teckning af hans oroliga lif.

Innan Cagliostro begaf sig till Paris, uppehöll han sig någon tid i Straßburg. För att sätta sig i anseende och rang, lät han kungöra att han kunde bota alla sjuklingar, som annars ansågos för obotliga. Flera kurer lyckades. Bland annat återställde han en förnäm herre, som war öfwergiswen af alla sina läkare. Snart war hela staden i enthusiasm för honom. Den nimbus af det underbara, med hwilken han ofta på ett rätt tölpigt sätt omgaf sig, ökade förtjusningen för honom, i ställe för att minska den. Till och med den omständigheten, att man ej tillåtit honom att i Wien uppehålla sig mer än i 24 timmar, skadade honom ej. På Straßburgs murar läste man ett anslag, hwarigenom Ludwig XVI förklarade, att den som förolämpade Cagliostro, skulle anses som om han förolämpat det kongl. majestätet. Denna omständighet föranledde honom till en mängd oförskämda påståenden och lögner, hwilka de kloka af fruktan för den

kongl. befallningen läto passera, de dumma åter ansågo såsom bewis för mannens underbara gåfwor. Så swarade han t. ex. en gång i ett tafwelgallerі, stående framför en Kristusbild, sedan han genom utgjutande af tårar dragit uppmärksamheten till sig, på frågan, hwarföre han gret: "Jag gråter öfwer denne store sedelärares död, alldenstund jag war så bekant med honom."

Hans tjenare gjorde sin sak än bättre. Tillfrågad om sin herres ålder, sade han: jag har alltid sett honom sådan som han är, hwarken äldre eller yngre, och dock känner jag honom sedan lång tid tillbaka; jag kom i hans tjenst samma dag, som Cæsar mördades i Rom.

Då man sade Cagliostro allahanda smickrande saker öfwer hans hustru, berättade han om henne i ett sällskap, som bestod af de mest bildade personer i Straßburg, en gränslöst underbar historia.

Jag låg en gång, sade han, framför en af de stora pyramiderna i Egypten och läste hieroglyferna, som stodo derpå. Under det min blick swäfwade från den ena sidan till den andra, bemärkte jag under monumentets skulpturer en tupp med en hammare. Jag såg genast att jag skulle bekomma en hustru. Jag slog med en hammare på samma sten; den wek tillbaka och jag såg en öppning, som förde till djupet af jorden. Jag twekade ej att göra en wandring i underjorden. Wägen war lång och beswärlig, mörkret i sanning egyptiskt. Sedan jag skridit framåt i det djupa mörkret, anlände jag till en esplanad och bemärkte här en dörr. Jag öppnade den utan möda och kom genom en smal gång till en förtrollande skön trädgård. Jag genomilade med förtjusning alléerna derstädes, tills jag befann mig wid en stor sjö med kristallklart watten, ur hwilken en förunderligt skön ö log emot mig. Wid stranden stod en båt, som syntes bestämd för mig. Jag sprang i densamma och war innan kort wid ön. Här trädde en ärewördig gubbe mig till mötes, hälsade mig wälkommen och förde mig till sin boning. Wid mitt inträdande förestälde han mig ett utomordentligt skönt fruntimmer, som war hans dotter. Ni känner henne alla; hon är madam Cagliostro.

Hans ankomst till Paris gjorde stor sensation och hans boning blef snart en tillflygtsort för alla kranka, som woro öfwergifna af sina läkare. Han werkställde ock talrika lyckliga kurer, men hetsade derigenom de förnämsta af Paris' läkare emot sig, hwilka gjorde många försök att för publiken ställa honom i ofördelaktig dager. Så t. ex. kom en gång till honom en ung läkare under den förewändning att han led af en obotlig sjukdom. Cagliostro gissade ögonblickligen, hwarom här wore fråga, och sade, sedan han fått höra sjukdomens symptomer:

Min herre, jag behåller er här quar och answarar wid min heder för edert återställande, om ni will undergå swältkur i sex dagar.

Den angifne sjuklingen, som hade den bästa appetit i werlden, förskräcktes ej litet öfwer den föreskrifna swältkuren, men fattade sig och frågade: hwad ondt har jag då egentligen?

Cagliostro öfwerräckte nu en lapp, på hwilken han skrifwit: öfwerflöd på galla hos herrarne af faculteten.

Den unge mannen rodnade öfwer öronen, men Cagliostro lotsade ej se det, utan lät honom frukostera hos sig och gjorde honom till en af sina största beundrare.

Cagliostro tog ej penningar och öfwerhufwud ingen betalning för sitt beswär som läkare. Men hans förtrogne sekreterare Ray mottog skänker, sålde dem och delade inkomsten med sin herre. Företrädeswis war hans bord rikt försedt med de yppigaste rätter.

På detta sätt afhjelpte alchemien den berykta de undergörarens alla behof, och de största herrar och de mest upplysta hufwuden läto af honom draga sig wid näsan. Så t. ex. öfwertalade han fursten af Rohan att taga del i hans alchemistiska arbeten. Cagliostro wiste ganska wäl att guldmakeriet wore en omöjlighet; derför war han i stånd att så länge bedraga sina lärjungar. Såsom om ett beständt resultat efter otaliga underbara processer måste wisa sig, underlät han icke att blanda guld i de ämnen, ur hwilka han wille framdraga denna metall, under uppgift att detta woro ingenting annat än produkten af hans operationer. Wid de alchemistiska försöken med fursten af Rohan hade han urhålkat några kol och fyllt dem med guldstoft. Då furstens wäntan war bragt till det yttersta, kastade han dessa kol i smältdegeln och öfwerlemnade åt fursten äran att sjelf antända elden. Denne lät blåsbälgen arbeta och — o under! — snart wisade sig werkligt guld i den smälta massan. Det återstod då blott att ränsa detsamma från de öfriga ämnena. Äfwen detta lyckades och man hade nu, hwad man så länge sökt. Wäl war quantiteten liten; men då ingenting war att inwända mot qualiteten, så wågade man nu operera i stort, för att få stora resultater. Wägen till omätliga skatter war funnen. Detta war prelatens djupaste öfwertygelse, och då ingen öfwertygelse uppträder i medwetandet, utan att draga med sig en hel swärm af likartade föreställningar, så hade Cagliostro ingen möda att öfwertyga fursten, det han skulle låta honom se hans döda älskarinna. Han hade redan förut i Warschau gjort furst Adam Poninsky enahanda tjenst. Men saken gick ingalunda så rasst, som Rohan hoppades. Hundra gånger uppskjöts det efterlängtade ögonblicket. Ändtligen woro alla förberedelser träffade och den nya Orfeus wäntade i dödande otålighet på det flygtiga ögonblick, då han skulle få se sin Eurydice. Då förklarade Cagliostro plötsligt, att företeelsen ej nu kunde wisa sig, ty i naturen föreginge något, som hindrade magten af hans konst; möjligtwis begingos på något ställe en swärare förbrytelse. De fem eller sex personer, som woro tillkallade såsom wittnen, måste draga sig tillbaka med oförrättadt

ärende, för att afwakta ett lägligare tillfälle. Ändtligen kom mötet werkligen till ständ. Cagliostro förklarade, att allt talade för en lycklig framgång af saken, men han utbad sig en absolut tystnad och en fullkomlig orörlighet. Han förböd sällskapet till och med att nysa och hwarje yttring af bifall eller misnöje. En knapt synbar gestalt wisade sig nu för ett ögonblick på muren för sällskapets förwånade ögon, men förswann åter, emedan fursten af Rohan ej kunde återhålla ett "ack." Uppenbarelsen gjorde på honom ett djupt intryck, som tiden ej kunde utplåna. Dock hade, efter ögonsyna wittnens utsago, kardinalens fantasi mer andel i detta än nekromantens trollstaf.

Slafweri bland Myrorna.

Nordman anför i sin "Naturgeschichte der Insekten" ett märkwärdigt drag ur myrornas naturalhistoria. Det gifwes ett slags röda myror, som hafwa wanan att bemäktiga sig swarta, för att twinga dem till arbete för sig. Den tid som myrröfwarne anwända på sitt röfweri warar i sex weckor.

När de röda myrorna rusta sig till ett röfwartåg, utsicka de spioner, hwilka utleta tillhällsorten för de swarta, som äro bestämda att bliswa rofwet. Så snart spionerna hafwa upptäckt en swart stam, wända genast om och underrätta sina affändare om upptäckten. Nu sätter sig de röda myrornas armé genast i rörelse; i spetsen går en förtrupp, som ofta afslöses. Myrorna, som utgöra densamma, framryckа en wiß sträcka, bliswa så stående och komma på detta sätt i eftertrafwen, under det att de främsta i tåget träda i deras ställe. Förtrafwen består merendels af 8—9 myror.

Då de komma i grannskapet af negermyrorna, så skingra de sig och genomströfwa gräset, tills de funnit kolonien. Nu börja de ett listigt anfall. Negerskildwakterna förswara sig, så godt de förmå och en kamp utkämpas, hwarunti de angripande ofta äro de förlorande. Nu koncentrera sig de röda myrorna och en allmän slagtning begynnar, som wanligen slutar med negermyrornas nederlag. De som återstå, fly till de djupa gömmena af sin stack, och en allmän plundring börjas. Medelst sina starka käftar sönderrifwa de röda myrorna kullens wäggar, som betäcka de swartas boning, och störta sig in i sjelfwa pälwerket. Några minuter sednare kommer hwar och en af dem ut med puppan af en swart myra.

Belastade med detta byte anträda nu de röda sitt återtåg i bästa ordning. Då de hemkommit behandla de de stulna pupporna såsom egen afwel, men med den stränghet, som råder mellan en herre och deß slaf. Fångarna göra alla lägre förrättningar. De rengöra näsiena, hämta näringsmedel, uppdraga och nära larwerna, utbära pupporna i solen och utföra i allmänhet allt, som länder kolonien till fördel.

Josef Fabers Språkmaschin.

Denna maschin, resultatet af 17 års möder öfwerraskar genom sin enkelhet och ändamålsenlighet. Maschinens mun har fullkomligt samma dimensioner som menniskans och kan genom werkets mekanism bringas i alla ställningar och rörelser, hwilka de naturliga språkwerktygen fordra för att frambringa artikulerade ljud. Då en fullkomlig efterbildning ej har warit möjlig, är bristen ersatt genom ett lyckligare waldt medel. En blåsbälg företräder lungornas ställe och tränger genom ett gummi-elasticums-rör luften upp till den konstbildade gommen. Den dallrande och derigenom tonande luften strömmar sålunda upp i munfördjupningen, som begränsad och afdelad genom efterbildningen af tunga, läppar och gom är innesluten af en fast öfwerkäft och en rörlig underkäft och inuti öfwerdragen med gummi-elasticum. Näskanalen är lika som luftröret ersatt genom ett gummirör, genom hwars öppnande och tillslutande efter behag hwar och en lätt kan öfwertyga sig om inflytandet af denna organ på uttalet af wissa bokstäfwer, t. ex. af, m, n, ng.

Serton särskildta rör tillwägabringa den för grundljuden erforderliga rörelsen. Wid de sista bokstäfwer måste flera af de samma sammanslås. Det hastiga frambringandet af dessa ljud efter hwarandra åstadkommer stafwelser och ord. Tillslutandet af näskanalen genom en särskild wentil, förlängningen eller förkortningen af det ljudet modererande tungspännet frambringas genom särskild mekanism.

Utom det wanliga språket blir genom denna apparat ett slags sjungande möjligt.

Språkets tydlighet beror af den skicklighet, med hwilken mekaniken handhafwes. Enskildta ord och talesätt, på hwilka uppfinnaren öfwat sig, lyckas med undranswärd precision. Då referenten af denna berättelse i Tyskland såg ifrågawarande maschin, uttalade den på tämligen wäl utsagd tyska: "mina herrar och damer, huru befinnen J er i dag, då nådret är så dåligt."

Anthropophonium, så kallar uppfinnaren sitt werk, är egnadt att beswara många frågor öfwer språkwerktygens functioner, hwilka äro wigtiga för språkforskaren, så wäl som för fysikern. För förerandet af uttalet gifwes det swårligen ett mer passande medel än detta anthropophonium.

Trädens ålder och omkrets.

Trädens ålder låter ganska noga bestämma sig, om man afhugger stammen nära wid roten och räknar safringarne, ty trädet bildar hwarje år en ny. Sålunda har Adamson wid Goda Hopps-Udden funnit träd af 150 fots omkrets, hwars ålder uppgår till 6000 år. En tall på södra sluttningen af Montblanc har en omkrets af 23 fot och deß ålder beräknas till 1200 år. Ett kastanieträd i depart. des Chers i Frankrike, har i omkrets 12 fot. Det skall hafwa bliswit planteradt några år före Parisiska bröllopet till minne af en här af Calwin hållen predikan.

Hounet Begäran.

På österrikiska jernbanorna hafwa passagerarne rättighet att göra anspråk på ersättning, äfwen för den kroppsliga skada, som de kunna lida. En lärd från Wien, som fått en kontusion i hufwudet och derföre måste hålla sig inne under 8 dagar, uppskattade förlusten af sin tankekraft under denna tid till 100,000 Rdr swenskt mynt.

Brasiliens Diamantgrufwor.

År 1792 påträffades de första diamanter i Brasilien. Man skickade dem till Portugal och Holland, der deras wärde snart erkändes. De holländska stensnidarne afslöto derföre ett fördrag med den portugisiska regeringen, tillfölje hwaraf alla i Serro de Frio funna stenar skulle åt dem öfwerlemnas. Efter 1779, då kontraktet war tilländalupet, bragte man diamanterna till Portugal, hwars regering innehade detta monopol till 1831. Regeringens intendenter förjagades nämnde år af negrerna, och för närwarande är det slafegarne i samma distrikt, som på egen räkning antingen upptaga nya grufwor eller bearbeta de gamla af regeringen förut upptagna.

Hufwudstaden i detta distrikt, Diamantina eller Tejucco, ligger 13 mil från Onoropretro och 32 mil från Rio Janeiro, på sluttningen af en kulle, till hwilken en wäg förer öfwer en torr och högst ofruktbar, med kisel beströdd slätt. Husen, ehuru låga och oregelmässiga, hafwa dock ett nätt och gladt utseende. Staden har ingen minneswärd af betydelse och kyrkorna utmärka sig hwarken genom stil eller inre prydlighet. Torget, som är fult och illa underhållet, besökes hwarje månad af negrerna, hwilka här afyttra det för hästarne nödwändiga fodret. Att underhålla en häst kostar dagligen 3 Fr. och i förhållande härtill stå priserna på lefnadsmedlen, som, då det omkringliggande grannskapet är ofruktbart, måste hämtas från de eslägsnaste landtgodsen.

Men hwad som gör tillståndet i denna stad angenämt, är den hjertliga ton, som innewånarne här iakttaga mot främlingen. De hafwa sällan tillfälle att utöfwa gästfrihet, men desto större är deras förekommande uppförande emot de få resande, som komma till denna del af Brasilien. De söka att, så mycket som möjligt, wara främlingen nyttiga, och behandla honom med sådan öppenhet och trohjertighet, att han synes wara i den förtroligaste krets, då han uppehåller sig ibland dem.

Stadens omgifning har flera guld- och diamantwaskerier, lawras kallade, t. ex. de wid Wasfoieras, Mato och Quido. Man förfar på olika sätt för att samla den sand, i hwilken diamanter och guldkorn sitta. Wid Wasfoieras gräfdes ett schakt i sjelfwa floden Jequitinoha, hwars watten blifwit afledt, och den på detta sätt wunna sand lemnade flera tusen diamanter. Sanden waskas wanligen två gånger, alldenstund den wanligen lemnar ett rikt byte äfwen wid sista waskningen. Wid Mato waskar man jorden på bottnen af en för två århundraden sedan afledd flod. I Quido har man att kämpa med flera swårigheter, för att komma åt det dyrbara sandlagret, som är skildt ifrån jordens yta genom wegetabiliska djurarter, så att man på flera ställen måste genomtränga 12 till 15 fot, för att nå detsamma.

Sättet för utbytet af denna dyrbara wara är nästan detsamma, som det war, då de första förséken gjordes. Då handarbetet kostar otroligt mycket penningar och på förhand nästan upptukar alla inkomster, så åtnjuta grufwornas egare egentligen blott den fördel, som de winna, då de finna diamanter af större wärde. Der upphittas stundom diamanter, så stora, att en enda betalas med flera tusen riksdaler. Sättet, på hwilket köpet uppgöres emellan negren, som funnit diamanten, och grufwans egare är ej litet intressant. Negern framför diamanten; köpmannen eller entreprenören undersöker den, men aktar sig wäl att wäga densamma. Han bjuder ändtligen på den. Antages anbudet, så lemnas diamanten; hwarom intet går han till andra köpare.

Wid upphittandet af diamanter beror det mycket på slumpen, ehuru arbetarne påstå att de hafwa säkra kännemärken, om en grufwa är rikhaltig eller ej. Waskningen af diamanterna fordrar en rad af särskildta förrättningar. Först utsätter man sanden för ett hastigt flytande watten, hwarigenom den drifwes genom ett af stålträd sammansatt såll, som af en slaf hålles i oupphörlig rörelse, hwarigenom den grösre kiseln uppehålles, men sanden och diamanterna bortspolas. Wid den andra operationen bringar man den ifrån kiselstenen befriade sanden i kärl af träd, som äro tillslutna från tre sidor. Wid den öppna sidan står en neger med en stor skål, batea kallad, och gjuter oupphörligt watten på kärlet; det med wåld nedstörtande wattnet medför den fina

kiseln, och sedan detta arbete blifwit fortfatt ungefär en timma, blir ett stoff öfrigt, som nu underkastas den tredje operationen, hwilken består deruti att åtta negrer ställa sig i wattnet; af dessa taga hwar och en ungefär 5 skålp. grus i sitt säll och sätter detta i kretsformig rörelse. Tid efter annan igjutes alltid friskt watten, för att bortspola den lösa kiseln, tills diamanten wisar sig, som är igenkänbar på sin fullkomliga krystallisation. Diamanterna måste i öfrigt wara tämligen stora, om man skall upptäcka dem wid andra operationen. Wanligen finner man dem ej förr än wid den fjerde.

Wid detta arbete äro negrerna bewakade af uppsyningsmän, hwarigenom wida mindre tjufnader förekomma än förr, då wasknings stod under ledning af regeringen.

Äfwen bergen, som sträcka sig från floden Jequitinonha till San-Francisco innehålla ganska rika ådror. Så t. ex. Coethe, en af San-Franciscos biflober, från mångåriga tider tillbaka ansedd såsom mycket rik; blott de der grasserande dödliga sjukdomarne hafwa hindrat att bearbeta de der warande tillgångarne. Den under namn af Serra di Gosschogul bekanta bergskedjan är deremot intressant i dubbelt hänseende, då der finnes diamanttågt i twåfalldig gestalt, nämligen: flodbädden och på bergsluttningen. På högsta punkten af högslätten, som skiljer Diamantinadalen ifrån Jequithinonha, öfwerskådar man hela diamantdistriktet. Bergen beläckta med torkad mossa, här och der några halfdöda dwergpalmer gifwa åt allt karakteren af en ohygglig ödemark, och dock hwila under denna ofruktbara jord rikedomar, som skulle kunna göra många tusendes jordiska lycka, om man wisste att på ändamålsenligt sätt gå tillwäga.

En af klipporna, som höjer sig mer än 100 fot öfwer en liten bergström, Ribeiron kallad, innehåller diamanter af skönaste watten. Denna klippa består af en genom luften uttorkad sandsten, som har nästan granitens fasthet och blott genom krut kan sprängas. Men är blott klippans yttre skal sprängdt, så låta de andra lagren lätt upplösa sig i watten, och de gifwa då en sand, hwilken skänker ej obetydligt diamanter.

En annan grufwa är Aldea wid Muidas, som har sitt namn efter lutenheten af de i densamma funna diamanterna. Coites, ehuru bearbetad först efter 1804, gifwer wida mer och har hittills lemnat diamanter till ett wärde af öfwer en half million Rdr. Till deß bearbetning begagnas 300 slafwar. Coites' bädd har hittills lemnat en betydlig mängd Diamanter, som i afseende på renhet stå före de flesta grufwors afkastning. Diamantsanden befinner sig här 50 fot under jordens yta. Wore det möjligt att följa detta sandlager till bergets innandöme, så skulle utan twifwel mödan rikligen belönas; men hittills hafwa alla försök i denna wäg haft blott forgliga följder. Klipporna, hwilka nedanlag äro undergräfda genom jordens hastiga undanskaffande, hafwa många gånger ramlat och blifwit en graf för ett stort antal negrer. Arbetena hafwa derföre måst inskränkas till Coites' bädd och deß båda stränder.

Charaden N:o 4.

Mitt första brummar alla dar
mot dyrbarheten af mitt andra;
min mor, ej rädlös uppå swar,
ser inga skäl, att saken klandra:
"Wårt hela kommer inom kort
och ymnigt af det andra bringar,
hwad är för nöd, som mig då twingar,
till inkomster utaf sämre sort."

Hur är det, madam Möller lilla, går hon kaffe med ut och tigger i dag, om det blir wackert wäder?

Nästa N:o utgifwes den 12:te Mars, kl. 7 f. m.

Götheborg, C. Petersens officin 1848